

Сепаратизм в Европейском Союзе: закономерность или исключение из правила? / М. Г. Окладная // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 29–33. – Бібліогр. : 15 назв. – ISSN 2227-6890.

Separatism in the European Union: regularity or exception from the rule? / M. G. Okladnaya // Bulletin of NTU "KhPI". Series : Actual problems of Ukrainian society development. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. – No. 52 (1273). – P. 29–33. – Bibliogr. : 15. – ISSN 2227-6890.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Окладна Марина Георгіївна – кандидат історичних наук, доцент, Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого, доцент кафедри теорії держави та права; тел.: (067)571–74–92.

Окладная Марина Георгиевна – кандидат исторических наук, доцент, Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого, доцент кафедры теории государства и права; тел.: (067)571–74–92.

Okladna Marina Georgievna – Candidate of Science (Ph. D.) in History, Associate Professor, National Law University named after Yaroslav the Wise, Associate Professor of the Department of Theory of the State and Law; tel.: (067)571–74–92.

УДК 349.2

О. В. ГАЄВАЯ

ЩОДО ВИНИКНЕННЯ ТРУДОВОГО ПРАВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

У статті досліджується інтеграція в загальносвітову систему правового регулювання праці, яка передає іншим країнам власний нормотворчий і практичний досвід в трудовій сфері. Відстежується звільнення трудового права від застарілих і неефективних конструкцій, запозичення в міру необхідності різноманітних концепцій в теорії і практиці різних регіонів світу. Демонструється адаптація їх до внутрішньодержавних особливостей і потреб на сучасному етапі. Зазначається, що завдяки Європейському трудовому праву створено збірник модельних правових норм.

Ключові слова: європейський союз, міжнародне трудове право, економічна інтеграція, трудові стандарти, уніфікація, переміщення ресурсів, міждержавне співробітництво, концепція прав людини.

В статье исследуется интеграция в общемировую систему правового регулирования труда, которая передает другим странам собственный нормотворческий и практический опыт в трудовой сфере. Отслеживается освобождение трудового права от устаревших и неэффективных конструкций, заимствование по мере необходимости многочисленных концепций в теории и практике различных регионов мира. Демонстрируется адаптация их к внутригосударственным особенностям и потребностям на современном этапе. Отмечается, что благодаря Европейскому трудовому праву создан сборник модельных правовых норм.

Ключевые слова: европейский союз, международное трудовое право, экономическая интеграция, трудовые стандарты, унификация, перемещение ресурсов, межгосударственное сотрудничество, концепция прав человека.

In the article the integration into the general world system of the legal regulation of labor which conveys to other countries its own normative and practical experience in the labor sphere has been investigated. The deliverance of the labor law from the constructions becoming obsolete and inefficient, borrowing when the necessity arises of numerous concepts in the theory and practice of the world different regions has been tracked. The adaptation of them to the peculiarities and needs within the state at the present day stage has been demonstrated. It is noted that, thanks to the European Labor Law, the collection of model legal norms, the creative application of which is a prerequisite for the development and improvement of any national system of international labor law has been created and it is made an attempt to bring to conformity the general civilized requirements. The formation of the European Union labor law under the influence of conceptual constructions and practices inherent to the national legal systems of member states and international law has been shown. Their transformation and use, taking into account the goals, tasks and the necessity of the most effective solution of the problems related to their jurisdiction, have been analyzed. The law of the European Union, being integrated by character, introduces the uniform standards of conduct for citizens and organizations in many spheres of their lives, thereby laying the legal foundations for creation of "as much as possible the closest union of the peoples of Europe". In the norms of the given legal system, the principles of the single internal market and the legal regime of the single currency (euro), the status of the institutions (the European Parliament, the Council of the European Union, etc.) and legal entities, a single (Schengen) Visa and other persons have been enshrined.

Keywords: European Union, international labor law, economic integration, labor standards, unification, relocation of resources, interstate cooperation, the concept of human rights.

Вступ. Трудове право Європейського союзу – самостійна галузь, що розвивається протягом декількох десятків років. Накопичено величезний правовий матеріал, що представляє унікальну цінність. Незважаючи на численні заходи щодо гармонізації та економічної інтеграції трудового права і вирівнювання трудових стандартів, між правовими системами держав – членів Євросоюзу, все ще збереглися істотні відмінності. Особливо це стосується тих країн, трудове право

яких відносилося до соціалістичної правової системи.

Процеси глобалізації, характерні для всіх сфер сучасного життя, надають уніфікуючий вплив. Відбувається зміцнення ділових транскордонних і наукових зв'язків, інтенсивне переміщення товарних, фінансових і людських ресурсів. В контексті міжнародної інтеграції активізуються і розвиваються різні аспекти міждержавного співробітництва, що зумовлює постійне доповнення і зближення різних моделей правового

регулювання праці в сучасному світі. Трудове право країн Євросоюзу інтегрується в загальносвітову систему правового регулювання праці, передаючи іншим власний нормотворчий і практичний досвід в трудовій сфері. Одночасно відбувається звільнення трудового права від застарілих і неефективних конструкцій, запозичення в міру необхідності різноманітних концепцій в теорії і практиці різних регіонів світу, адаптація їх до внутрішньодержавних особливостей і потреб на сучасному етапі.

Аналіз останніх досліджень. На пострадянському просторі, з трудового права Європейського союзу, видані нечисленні навчальні посібники. У збірнику матеріалів С. Ю. Кашкіна, П. А. Калініченко «Трудове і соціальне право Європейського союзу: документи і матеріали» [1], представлені основоположні документи в області трудового права Євросоюзу. Ю. С. Кашкіним було видано навчальний посібник «Трудове право Європейського Союзу», в якому висвітлені деякі питання трудового права Європейського союзу [2].

Окремі аспекти трудового права Євросоюзу розглянуті І. Я. Кисельовим [3], А. М. Лушніковим, М. В. Лушніковою [4], К. Н. Гусовим, Н. В. Лютовим, в рамках аналізу проблем міжнародного трудового права [5].

Корінні зміни соціально-політичної системи українського суспільства, що відбулися наприкінці ХХ – на початку ХХІ століть, зумовили потребу нового осмислення проблем теорії трудового та міжнародного трудового права та вироблення принципово нової концепції цієї галузі, що втілено у дослідженнях: В. М. Андріїва, Н. Б. Болотіної, В. С. Венедіктова, С. В. Венедіктова, В. В. Жернакова, П. І. Жигалкіна, І. В. Зуба, М. І. Іншина, Д. О. Карпенка, З. Я. Козак, В. В. Лазора, Л. І. Лазор, О. Т. Панасюка, П. Д. Пилипенка, С. В. Попова, С. М. Прилипка, В. О. Процевського, О. І. Процевського, В. Г. Ротаня, Н. М. Хуторян, Г. І. Чанишевої, І. І. Шамшиної, В. І. Щербини, І. М. Якушева, О. М. Ярошенка.

Т. А. Постоваловою в 2010 р. видано навчальний посібник «Трудове і соціальне право Європейського союзу», в якому коротко викладено питання індивідуального і колективного права Європейського союзу [6]. В цьому виданні вперше представлений великий матеріал, докладно висвітлене трудове право Європейського союзу, особливу увагу приділено рішенням Суду Європейського союзу у справах, що впливають із трудових відносин. У Федеративній Республіці Німеччина з трудового права Європейського союзу опубліковано ряд навчальних і практичних посібників, монографій і коментарів, зокрема таких вчених, як К. Ріхенхубер [7], Ш. Фрайберг [8], Д. Шик [9], Г. Тюзінг [10]. Заслуговує на увагу монографія німецького науковця Катерини Циглер, праця якої присвячена поняттю найманого працівника в трудовому праві ЄС. В Австрійській Республіці з трудового права Європейського союзу були видані монографії і навчальні посібники таких авторів, як М. Фукс, Ф. Мархольд [11], В. Шраммель, Г. Вінклер [12], К. Хісл, У. Рунгальдер [13]. У Великобританії 2012 р. вийшло четверте видання монографії К. Барнард [14]. Політика і практика права зайнятості в Європейському союзі

аналізується Ф. Уотсон [15]. Проте, незважаючи на широкий спектр існуючих наукових публікацій, низка проблем у зазначеній сфері вимагає вирішення й удосконалення. Указаним і зумовлюються своєчасність і важливість дослідження широкого кола питань, пов'язаних з вивченням історії трудового права Європейського союзу в умовах ринкової економіки. Своєчасність наукового пошуку пояснюється й тим, що функціонуючі євроінтеграційні процеси загострили проблему відповідності національного законодавства України (в тому числі у сфері міжнародного трудового права) існуючим міжнародним стандартам.

Метою цього дослідження є розширення і поглиблення знань про трудове право Європейського союзу як світової цивілізаційної цінності. Доведення того, що завдяки зусиллям міжнародних організацій, трудове право звільнено від застарілих і неефективних конструкцій. Що сьогодні, завдяки Європейському трудовому праву, відбулося запозичення в міру необхідності різноманітних концепцій в теорії і практиці різних регіонів світу, адаптації їх до внутрішньодержавних особливостей і потреб на сучасному етапі, створено збірник модельних правових норм, творче застосування яких є необхідною умовою розробки та удосконалення будь-якої національної системи міжнародного трудового права, що намагається відповідати загально цивілізовані вимогам.

Матеріали і результати дослідження. Поняття «Європа» багатозначне. Воно може вживатися як позначення для цілого континенту або для окремих організаційних одиниць європейської інтеграції. В першому сенсі «Європа» – географічне поняття; у другому – об'єднання правове, культурне, ціннісне, соціальне, економічне. Виникнення трудового права в Європі пов'язано з індустріалізацією. Свобода промислів, наймана робота замість обов'язкової цехової приналежності привели до появи найманих промислових робітників. Негативною стороною нових свобод на ринку праці стали використання необмеженого робочого часу, дитячої роботи при шкідливих умовах праці, а також залежність найманих працівників від заробітної плати. При неврегульованому ринку праці пропозиція робочої сили не знижувалася відповідно вартості праці. Робочим доводилося знаходити додатковий зарібок або влаштувати на роботу дітей, щоб поліпшити матеріальне становище сім'ї. Внаслідок цієї руйнівної конкуренції заробітна плата знижувалася по нескінченній спіралі, так як наймані працівники були змушені боротися за своє виживання. Ці парадокси конкуренції при неврегульованому ринку праці вели до монополії. Роботодавці легко захищали свої інтереси, так як в принципі найманих працівників легко замінити.

Така монополістична структура ринку праці і конкуренція щодо зниження заробітної плати, яка з неї витікає, змусила найманих працівників на початку 19 ст. зайнятися самоорганізацією. Вони стали створювати коаліції (початкові союзи про допомогу, потім профспілки), які спочатку служили тільки для взаємної допомоги, але незабаром стали служити і для боротьби за кращі умови праці. Першими в законодавстві про працю з'явилися заборони коаліції. У Франції

це був Закон про капелюшників 1791р. (Loi de Chapelier), Британський акт про об'єднання 1799 г. (British Combination Act), і 181 Пруського промислового порядку 1845г. Вони забороняли не тільки організацію, але і заключення тарифних угод, а також, що само собою зрозуміло, і страйки. Після скасування заборони коаліції підприємці також стали організовувати союзи, щоб мати можливість взаємодіяти з профспілками. Так виникли колективні трудові відносини, або промислові відносини.

Колективні переговори (тарифні переговори), суперечки (трудова боротьба) і угоди (тарифні договори), до сьогоднішнього дня складають суть взаємин між роботодавцями і найманими працівниками. Після заборони коаліції законодавчо було заборонено дитячу працю, роботу жінок у нічний час, а також працю по певним професіям або на певних роботах. Далі було прийняття законодавства про захист праці, наприклад з'явилася заборона роботи з білим фарфором, а також обмеження тривалості щоденної праці. За дотримання цього фабричного законодавства відповідали фабричні інспектори. За термінологією континентальної Європи йшлося про публічно-правові норми. Одночасно в більшості країн, які є сучасними членами Європейського союзу, створювалися законодавчі основи робочих комітетів і фабричних спілок. З цих норм в Німеччині та Австрії пізніше виникло законодавство про сукупність прав і обов'язків підприємця і колективу (ради) робітників і службовців даного підприємства (Betriebsverfassung) – сучасне законодавство про колективні договори. В інших державах створювалося промислове представництво, яке частково базувалося на колективно-трудовах підставах, частково комбінувалося з трудовими об'єднаннями в сфері захисту праці. Пізніше законодавство про працю регулювало повсякденну сферу індивідуально-трудовах відносин, наприклад припинення трудового договору, в тому числі захист працівника при припиненні трудового договору, трудові додаткові обов'язки найманих працівників і роботодавців та ін.

Спочатку відповідні приписи закріплювалися в колективних угодах шляхом автономного регулювання (в Німеччині – тарифні, в Австрії – колективні договори), потім – на законодавчому рівні. Відповідно до національних традицій розрізняються кількісні і якісні стосунки між колективним договором і законодавчим регулюванням.

Історія виникнення європейського трудового права показує, що, по-перше, правове регулювання профспілок як організацій найманих працівників та роботодавців є специфічним для трудового права. Воно є підставою для виникнення колективного трудового права. По-друге, трудове право до 20 ст. розглядалося в юридичній науці як спеціальна дисципліна, в якій принципи інших галузей права не застосовувалися. Майже всюди в Європі для розгляду трудових спорів були створені спеціальні суди, в яких беруть участь і непрофесійні судді з числа представників профспілок і об'єднань роботодавців. Судді та адвокати по трудових справах часто спеціалізуються тільки по цій категорії справ, так як трудове право є дуже

специфічною галуззю права. По-третє, трудове право і сьогодні розглядається переважно як право, яке займається захистом найманого працівника. Це спричинено слабкістю структурного положення працівника в рамках ринкової економіки, коли власність на засоби виробництва належить роботодавцю.

Отже, європейське трудове право є продуктом і інструментом інтеграції Європи. Європейська інтеграція виражена в двох інстанціях – Раді Європи і Європейському союзу.

В рамках Ради Європи гарантією свободи є охорона особистості шляхом захисту її від перевищення влади національними державами або шляхом забезпечення заходами соціального захисту.

Право Європейського союзу, будучи інтеграційним за характером, вводить єдині норми поведінки громадян і організацій в багатьох сферах їх життя, закладаючи тим самим юридичні основи для створення "якомога тіснішого Союзу народів Європи". У нормах даної правової системи закріплені принципи єдиного внутрішнього ринку і правовий режим єдиної валюти (євро), статус інститутів (Європейський парламент, Рада Європейського союзу та ін.) і юридичних осіб, єдиної (шенгенської) візи та ін.

Обидві організації беруть норми для того, щоб впливати на законодавство держав-членів. Ці норми мають різну ефективність і юридичну силу. Рада Європи черпає можливості своєї поведінки з міжнародного права і, отже, не може безпосередньо встановлювати норми для держав-членів. Його норми вимагають імплементації в національне право, а це вже повноваження національних законодавців.

Традиційно при аналізі проблем, що стосуються характеру взаємозв'язку і взаємодії міжнародного і внутрішньодержавного права, виділяють дві концепції: монізму і дуалізму. Згідно моністичному підходу міжнародне право і національне право є інтегрованими в один одного і складають єдине ціле. При дуалістичному підході вони розглядаються як дві різні системи. Класичний монізм ґрунтується на єдності правопорядків і ієрархії джерел права. Моністична теорія визнає примат міжнародного права над національним. Після ратифікації міжнародного договору міжнародне право починає діяти і при цьому не потрібно ніякого акту про його інкорпорації і видання спеціального закону. Відповідно до класичної дуалістичної концепції – міжнародне та національне право – це два різних, відносно самостійних правопорядки, і потрібна трансформація міжнародного договору в національне право. Відсутність трансформації може суперечити міжнародному праву і спричинити міжнародно-правові санкції, але на національне право це не впливає.

Згідно обом концепціям національне право визначає взаємодію з міжнародним правом. Національне право само визначає дію міжнародних норм на території держави. Однак сучасна міжнародно-правова доктрина вважає, що внутрішньодержавна дія міжнародного права є питанням національної конституції, як наслідок дотримання загальних принципів державного суверенітету. Зміст конституційних норм держав-членів ґрунтується на моністичної або дуалістичної

традиції. Серед держав-засновників Європейського союзу Німеччина і Італія виступають як представники дуалізму, а країни Бенілюксу і Франції, як представники моністичної концепції, хоча французькі суди безпосередньо не застосовують міжнародні норми. Великобританія і Скандинавські країни, які приєдналися до Євросоюзу пізніше, належать до "дуалістичного табору", а Іспанію, Португалію, Грецію і Австрію, скоріше можна віднести до моністичної традиції.

На розвиток трудового права Європейського союзу вплинули такі основоположні документи Ради Європи: Конвенція про захист прав людини і основних свобод; Європейська соціальна хартія; Європейська конвенція про захист даних; Європейська конвенція про правовий статус трудящих-мігрантів.

Висновки. Трудове право Євросоюзу і міжнародне трудове право взаємно впливають один на одного. Це вплив виникає з обов'язковості міжнародних угод для держав – членів. Згідно ст. 351 Договору про функціонування Європейського Союзу, положення Договорів не зачіпають права та обов'язки. впливають між одним або декількома державами - членами з одного боку та одним або декількома третіми державами з іншого боку, які були укладені до 1 січня 1958 р. або – щодо країн, які приєднуються - до дня їх приєднання. У тій мірі, в якій ці угоди не відповідають Договорам, зацікавлені держава-член або держави-члени вдаються до будь-яких відповідних засобів, щоб ліквідувати встановлення невідповідності. У разі необхідності держави-члени сприяють один одному в досягненні цієї мети і, коли доречно, виробляють спільний підхід. Держави-члени повинні якомога скоріше усунути протиріччя при їх виникненні між старими міжнародними угодами і Договором про ЄС.

Отже, трудове право Європейського союзу формувалося під впливом концептуальних побудов і практики, властивих національним правовим системам держав-членів і міжнародним правом. Вони трансформувалися і використовувалися з урахуванням цілей і завдань і необхідності досягнення максимально ефективного вирішення проблем, віднесених до їх юрисдикції.

Список літератури: 1. *Кашкин С. Ю.* Трудовое и социальное право Европейского союза : док. и материалы / С. Ю. Кашкин, П. А. Калининченко. – М. : Права человека, 2005. – 98 с. 2. *Кашкин Ю. С.* Трудовое право Европейского Союза : учеб. пособие / Ю. С. Кашкин. – М. : Волтерс Клувер, 2009. – 304 с. 3. *Киселёв И. Я.* Трудовое право

России и зарубежных стран. Международные нормы труда : учебник. 3-е изд., перераб. и доп. / И. Я. Киселёв, А. М. Лушиников; под ред. М. В. Лушиниковой. – М. : Эксмо, 2008. – 608 с. 4. *Лушиников А. М.* Международное трудовое право и международное право социального обеспечения. Введение в курс: учеб. пособие / А. М. Лушиников, М. В. Лушиникова. – Ярославль, 2010. – 246 с. 5. *Гусов К. Н.* Международное трудовое право : учебник / К. Н. Гусов, Н. Л. Лютов. – М. : Проспект, 2013. – 592 с. 6. *Постовалова Т. А.* Трудовое и социальное право европейского союза : учеб. пособие / Т. А. Постовалова. – Минск : Зорны Верасок, 2010. – 219 с. 7. *Riesenhuber K.* Europaisches Arbeitsrecht / K. Riesenhuber. – Heidelberg : C.F. Muller, 2009. – 597 p. 8. *Freiberg St.* Europaisches Arbeitsrecht / St. Freiberg. – Aachen : Shaker Verlag, 2007. – 151 p. 9. *Schiek D.* Europaisches Arbeitsrecht.-2 / D. Schiek. – Baden-Baden : Nomos, 2005. – 329 p. 10. *Thusing G.* Europaisches Arbeitsrecht.-2 / G. Thusing. – Munchen6 C. H-Beck, 2010. – 405 p. 11. *Fuchs M.* Europaisches Arbeitsrecht. 3, vollstandig uberarbeitete Auflage / M. Fuchs, F. Marhold. – Wien ; New York : Springer-Verlag, 2010. – 472 p. 12. *Schrammel W.* Europaisches Arbeit- und Sozialrecht / W. Schrammel, G. Winkle. – Wien : Facultas. wuv, 2010. – 291 p. 13. *HieBl Chr.* Grundzuge des europaischen Arbeits- und Sozialrecht 3, vollstandig uberarbeitete Auflage / Chr. HieBl, U. Runggaldier. – Wien : Linde Verlag, 2012. – 203 p. 14. *Barnard C.* EC Employment Law / C. Barnard. – 4 ed. – Oxford : Oxford Univ. Press, 2012. – 776 p. 15. *Watson Ph.* EU Sosial and Employment Law: Policy and Practice in an Enlarged Europe / Ph. Watson. – Oxford : Oxford University Press Inc., 2009. – 537 p.

References (transliterated): 1. *Kashkyn S. Ju., Kalynychenko P. A.* *Trudovoe y socyjal'noe pravo Evropejskogo sojuza : dok. y materyalyy* [Labor and Social Law of the European Union: docs. and materials]. Moscow, Prava cheloveka, 2005. 98 p. 2. *Kashkyn Ju. S.* *Trudovoe pravo Evropejskogo Sojuza* [The labor law of the European Union]. Moscow, Volters Kluver, 2009. 304 p. 3. *Kyselyov Y. Ja., Lushnykov A. M.* *Trudovoe pravo Rossy y zarubezhnyyh stran. Mezhdunarodnyye normyy truda uchebnyk* [Labor law of Russia and foreign countries. International labor standards]. Moscow, Eksmo, 2008. 608 p. 4. *Lushnykov A. M., Lushnykova M. V.* *Mezhdunarodnoe trudovoe pravo y mezhdunarodnoe pravo socyjal'nogo obespecheniya. Vvedeniye v kurs* [International labor law and international social security law. Introduction to the course]. Yaroslavl, 2010. 246 p. 5. *Gusov K. N. Ljutov N. L.* *Mezhdunarodnoe trudovoe pravo* [International labor law]. Moscow, Prospect, 2013. 592 p. 6. *Postovalova T. A.* *Trudovoe y socyjal'noe pravo evropejskogo sojuza* [Labor and Social Law of the European Union]. Minsk, Zornyy Verasok, 2010. 219 p. 7. *Riesenhuber K.* *Europaisches Arbeitsrecht.* Heidelberg, C.F. Muller, 2009. 597 p. 8. *Freiberg St.* *Europaisches Arbeitsrecht.* Aachen, Shaker Verlag, 2007. 151 p. 9. *Schiek D.* *Europaisches Arbeitsrecht.-2.* Baden-Baden, Nomos, 2005. 329 p. 10. *Thusing G.* *Europaisches Arbeitsrecht.-2.* Munchen6 C. H-Beck, 2010. 405 p. 11. *Fuchs M., Marhold F.* *Europaisches Arbeitsrecht.-3.* Wien, New York, Springer-Verlag, 2010. 472 p. 12. *Schrammel W., Winkle G.* *Europaisches Arbeit- und Sozialrecht.* Wien, Facultas. wuv, 2010. 291 p. 13. *HieBl Chr., Runggaldier U.* *Grundzuge des europaischen Arbeits- und Sozialrecht 3.* Wien, Linde Verlag, 2012. 203 p. 14. *Barnard C.* *EC Employment Law.* Oxford, Oxford Univ. Press, 2012. 776 p. 15. *Watson Ph.* *EU Sosial and Employment Law: Policy and Practice in an Enlarged Europe.* Oxford, Oxford University Press Inc., 2009. 537 p.

Надійшла (received) 20.11.2017

Бібліографічні описи / Библиографические описания / Bibliographic descriptions

Щодо виникнення трудового права Європейського союзу / О. В. Гасвая // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 33–37. – Бібліогр. : 15 назв. – ISSN 2227-6890.

О возникновении трудового права Европейского союза / А. В. Гаевая // Вісник НТУ «ХПІ». Серія : Актуальні проблеми розвитку українського суспільства. – Харків : НТУ «ХПІ», 2017. – № 52 (1273). – С. 33–37. – Бібліогр. : 15 назв. – ISSN 2227-6890.

The emergence of the labor law of the European Union / A. V. Gayevaya // Bulletin of NTU "KhPI". Series : Actual problems of Ukrainian society development. – Kharkiv : NTU "KhPI", 2017. – No. 52 (1273). – P. 33–37. – Bibliogr. : 15. – ISSN 2227-6890.

Відомості про авторів / Сведения об авторах / About the Authors

Гаєвая Александра Валентинівна – кандидат юридичних наук, Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», доцент кафедри права, заступник декана з наукової роботи факультету СГТ; тел.: (067)598–52–74; e-mail: sa0613@ukr.net.

Гаєвая Александра Валентиновна – кандидат юридических наук, Национальный технический университет «Харьковский политехнический институт», доцент кафедры права, заместитель декана по научной работе факультета СГТ; тел.: (067)598–52–74; e-mail: sa0613@ukr.net.

Gayevaya Aleksandra Valentynovna – Candidate of Science (Ph. D.) in Law, National Technical University "Kharkiv Polytechnic Institute", Associate Professor of the Department of Law, Deputy Dean for the scientific work of the SHT faculty; tel.: (067)598–52–74; e-mail: sa0613@ukr.net.

УДК 347.451

I. В. ЛИСЕНКО, А. М. ЛИСЕНКО**НЕПОРУШНІСТЬ ПРАВА ПРИВАТНОЇ ВЛАСНОСТІ: СПІВВІДНОШЕННЯ ДОСВІДУ ОКРЕМИХ КРАЇН**

У статті досліджуються актуальні проблеми непорушності права приватної власності на нерухоме майно у різних країнах. Зокрема в роботі розглядається зв'язок принципу непорушності права приватної власності та обмежень майнових прав. В цьому ракурсі нами доводиться теза про те, що ще з часів Давньоримської держави і у сучасних країнах право приватної власності майже завжди мало абсолютний характер та було непорушним в межах встановлених державою.

Ключові слова: власність, непорушність права власності, обмеження права власності.

Статья посвящена актуальным проблемам неприкосновенности права частной собственности на недвижимое имущество. В частности в работе исследуется связь принципа неприкосновенности права частной собственности и ограничений имущественных прав. В этом ракурсе нами доказывается то, что еще со времен Древнеримского государства и в современных государствах право частной собственности почти всегда имело абсолютный характер и было неприкосновенным в пределах, установленных государством.

Ключевые слова: собственность, неприкосновенность права собственности, ограничение права собственности.

The article is devoted the issues of the day of inviolability of right of private ownership on the real estate. Connection of principle of inviolability of right of private ownership and limitations of property rights is in-process probed in particular. In this perspective, we prove that since the time of the Ancient Roman state and in modern states, the right of private property almost always had an absolute character and was inviolable within the limits established by the state.

Keywords: property, inviolability of right of ownership, limitation of right of ownership.

Вступ. Як зазначається в правовій літературі, характер та межі здійснення права власності визначається принципами цивільного права [1, с. 117]. Неприпустимість позбавлення права власності або обмеження його здійснення окрім випадків встановлених законом, є одним із основних принципів цивільного права України. Це визначає засади непорушності права власності. У той же час абсолютність і непорушність права власності, як зазначають правознавці, зовсім не означає, що ніхто і ніколи не обмежував його. Напроти вся історія розвитку цивільного права показує, що держава в різні періоди і для різних власників встановлювала то більші, то менші законодавчі обмеження в інтересах певних соціальних груп або суспільства в цілому [7, с. 191].

Аналіз останніх досліджень і літератури. В правовій доктрині теоретичні засади цього питання розглядалися ще в позаминулому столітті. Як зазначав В.І. Курдиновський, держава допускає право власності служити тим цілям та інтересам окремих осіб, які сумісні з цілями та інтересами всього суспільного союзу [2, с. 7]. З цього приводу є слушне зауваження Є.Н. Трубецького, що зміст права проявляється в наданні певної сфери зовнішньої свободи одним особам та у відповідному обмеженні зовнішньої свободи інших осіб [3, с. 45]. Необхідність забезпечення прав та інтересів конкретної особи

та всіх членів суспільства вимагає встановлення обмежень прав конкретного власника, що зумовлюється принципами гуманізму, моралі, пріоритетом прав людини та охороною майнових прав всіх суб'єктів правовідносин.

З розвитком приватного права обмеження, що існували в радянський період, зникають через появу нових правових принципів в українському законодавстві. Закріплення в Конституції України рівності всіх суб'єктів права власності перед законом та їх захисту державою, відміну домінування державної форми власності потребує формулювання принципово нових, відмінних від радянських засад та принципів непорушності права приватної власності та встановлення правомірних обмежень.

Мета дослідження, постановка задач. Наразі з проведенням законодавчих реформ та введенням нових загальноєвропейських принципів пріоритету прав особи над державними, розумності та справедливості здійснення людиною належних їй прав, стає актуальним питання розроблення ґрунтовних засад непорушності права приватної власності на нерухоме майно та системи соціально-справедливих обмежень.

Матеріали та результати дослідження. Дослідження непорушності права приватної власності на